

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku M. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do renty socjalnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 stycznia 2022 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 23 września 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża wnioskodawcy kosztami pełnomocnika organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 23 września 2020 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania M.W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G. – oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. akt VII U (...), w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie M.W. od decyzji organu rentowego z dnia 31 sierpnia 2017 r., w której organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do renty socjalnej, po ustaleniu, że odwołujący się nie jest całkowicie niezdolny do pracy.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego wnioskodawca zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano,

że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przywołane w treści niniejszej skargi zarzuty wskazują na wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Niewątpliwie wskazane w skardze uchybienia doprowadziły do uznania, że wnioskodawca nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy, podczas gdy sprawa nie została dostatecznie wyjaśniona. Wskazane naruszenia widoczne są na pierwszy rzut oka i polegają na naruszeniu podstawowych przepisów kodeksu postępowania cywilnego tj. art. 382 k.p.c. w zw. z art. 285 § 2 k.p.c. i art. 382 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c., czyli przepisów dotyczących sporządzania opinii przez biegłych. W ocenie autorki skargi w postępowaniu apelacyjnym doszło do uchybienia procesowego, polegającego na nieodniesieniu się przez Sąd Apelacyjny do zarzutów podniesionych przez wnioskodawcę do opinii biegłego, czemu dał wyraz Sąd Apelacyjny przez brak zobowiązania biegłego do sporządzenia opinii uzupełniającej, a także brak wezwania biegłego na rozprawę. Skarżący został pozbawiony prawa zadawania pytań biegłemu w zakresie zastrzeżeń co do wydanej w sprawie opinii. Ponadto Sąd drugiej instancji pominął kwestię związaną z koniecznością wydania w niniejszej sprawie łącznej opinii biegłych, z uwagi na różnorodność schorzeń wnioskodawcy. Co prawda, Sąd Apelacyjny powołał w niniejszej sprawie biegłego z zakresu medycyny pracy, zasadne i konieczne było jednak także wydanie opinii łącznej tego biegłego z biegłymi z zakresu neurologii, okulistyki, ortopedii i psychiatrii. Dopiero opinia łączna dałaby Sądowi całościowy obraz stanu zdrowia wnioskodawcy i dałaby odpowiedź na pytanie, czy wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o: 1. wydanie postanowienia w przedmiocie odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej wnioskodawcy do rozpoznania; 2. oddalenie skargi kasacyjnej wnioskodawcy; 3. zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz pozwanego organu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony twierdzeniem, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08,

LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Autorka skargi oczywistą zasadność jej skargi wiąże z twierdzeniem, że Sąd drugiej instancji nie odniósł się do zarzutów podniesionych przez wnioskodawcę do opinii biegłego, nie zobowiązał biegłego do sporządzenia opinii uzupełniającej, a także nie wezwał go na rozprawę. Skarżący został pozbawiony prawa zadawania pytań biegłemu w zakresie zastrzeżeń co do wydanej w sprawie opinii. Sąd drugiej instancji pominął kwestię związaną z koniecznością wydania w niniejszej sprawie łącznej opinii biegłych, z uwagi na różnorodność schorzeń wnioskodawcy. Dopiero opinia łączna dałaby Sądowi całościowy obraz stanu zdrowia wnioskodawcy i dałaby odpowiedź na pytanie, czy wnioskodawca jest całkowicie niezdolny do pracy.

W celu ustalenia zasadniczej w sprawie kwestii oceny zdolności wnioskodawcy do pracy w kontekście prawa do spornego w sprawie świadczenia (prawa do renty socjalnej) Sądy obydwu instancji prowadziły bardzo szerokie postępowanie dowodowe. Sąd pierwszej instancji przeprowadził dowód z opinii biegłych lekarzy sądowych: okulisty, ortopedy, psychiatry, dwóch neurologów. U wnioskodawcy rozpoznano: mózgowie porażenie dziecięce pod postacią niedowładu spastycznego prawostronnego i obu kończyn dolnych, padaczkę objawową od 10 roku życia, przepuklinę pachwinową lewostronną, wodniaka jądra

lewego, niezborność obu oczu, zez zbieżny naprzemienny, poziom funkcji intelektualnych poniżej przeciętnej normy. Biegli stwierdzili, że stan narządu wzroku, ruchu, stan psychiczny i neurologiczny nie uzasadniają stwierdzenia całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego.

Sąd drugiej instancji – z uwagi na to, że wnioskodawca zakwestionował prawidłowość ustaleń faktycznych wskazując na brak całościowej oceny jego stanu zdrowia – dopuścił dowód z opinii biegłego specjalisty z zakresu medycyny pracy. Biegły ten miał za zadanie dokonanie oceny holistycznej i wyjaśnienia, czy ubezpieczony jest zdolny do wykonywania jakiejkolwiek pracy w warunkach innych niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu, czy też zachował choćby ograniczoną zdolność do pracy w tzw. normalnych (typowych) warunkach na otwartym rynku pracy.

Biegły w swojej opinii – wydanej po zapoznaniu się z dokumentacją w aktach sprawy, zbadaniu ubezpieczonego – stwierdził, że M.W. na dzień złożenia wniosku o rentę nie był całkowicie niezdolny do pracy. Biegły stwierdził, że niewątpliwie stany chorobowe ograniczające zdolność podjęcia pracy zarobkowej powstały przed ukończeniem 18 roku życia i edukacji, a niepełnosprawność stopnia znacznego powstała przed ukończeniem 16 roku życia. W ocenie biegłego wnioskodawca pomimo stwierdzonych stanów chorobowych i związanych z nimi ograniczeń funkcji ustroju zdobył wykształcenie średnie ogólne, bez uzyskania zawodu, przebył edukację policealną w zakresie: informatyki, administracji, fototechnika, bez uzyskania dyplomu z tych dziedzin. Jest też w wieku i stanie nabyć nowe umiejętności. Biegły z przeciwwskazań zdrowotnych do pracy stwierdził: niezdolność do ciężkiej i umiarkowanie ciężkiej pracy fizycznej, pracy w pozycji wymuszonej, pracy na wysokości, pracy przy maszynach w ruchu ciągłym i urządzeniach wibrujących, pracy na stanowiskach przy niezabezpieczonych źródłach ognia i zbiornikach wodnych, pracy akordowej, w stresie, pracy przy prowadzeniu pojazdów drogowych. W ocenie biegłego możliwa jest praca lekka siedząca lub z przemieszczaniem się na krótkie dystanse, w spokojnym otoczeniu, na przystosowanym ogólnie stanowisku pracy przy komputerze, praca biurowa, pomocnicze prace administracyjno-archiwizacyjne dla osób z wykształceniem

średnim. Całościowa, holistyczna ocena możliwości podjęcia pracy zarobkowej przez ubezpieczonego prowadzi, w ocenie biegłego, do wniosku o zachowanej, choćby częściowo, zdolności do pracy na otwartym rynku zatrudnienia pomimo niepełnosprawności stopnia znacznego, z wykorzystaniem uprawnień związanych ze stopniem niepełnosprawności i przy uwzględnieniu przeciwwskazań zdrowotnych. Biegły lekarz medycyny pracy podzielił opinie biegłych i komisji lekarskiej ZUS.

Według Sądu drugiej instancji zgłoszone przez ubezpieczonego zarzuty do opinii biegłego z zakresu medycyny pracy nie były skuteczne.

Sąd drugiej instancji – dzieląc wnioski opinii biegłego z zakresu medycyny pracy – stwierdził, że niewątpliwie u ubezpieczonego występuje wiele ograniczeń wynikających ze stanu zdrowia – narządu ruchu, wzroku, stanu neurologicznego i psychicznego, jednakże - jak wyjaśniła to jednoznacznie opinia biegłego z zakresu medycyny pracy – nie uniemożliwiają mu one podjęcia, choćby w niewielkim zakresie, pracy na otwartym rynku pracy. W związku z powyższym Sąd drugiej instancji uznał, że wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a w konsekwencji nie przysługuje mu prawo do przyznania renty socjalnej na podstawie art. 4 ustawy o rencie socjalnej.

Z art. 286 k.p.c. wynika wprost, że sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, może też w razie potrzeby zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych. Wprawdzie nie jest to uprawnienie poddane dyskrejonalnej władzy sądu prowadzącego postępowanie, jednak hipoteza tego przepisu wyraźnie wskazuje na "możliwość" żądania ustnego uzupełnienia opinii. Możliwość ta, jak wskazuje się w judykaturze, wcale nie oznacza, że w każdym przypadku jest to konieczne, zależy bowiem od okoliczności sprawy i podlega ocenie sądu orzekającego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2011 r., II UK 306/10, LEX nr 885008). W orzecznictwie przyjęto, że sąd ma obowiązek dopuszczenia takiego dowodu wówczas, gdy zachodzi tego potrzeba, w szczególności, gdy w sprawie zostały wydane sprzeczne opinie biegłych, przy czym nawet sprzeczność konkluzji opinii biegłych w zakresie zdolności do pracy wydanych w różnym czasie (np. w toczących się kolejno postępowaniach z udziałem tych samych stron) nie powoduje obowiązku sięgania przez sądy po

instrumenty wymienione w art. 286 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 czerwca 2008 r., I UK 373/07, LEX nr 496398; z dnia 5 sierpnia 2008 r., I UK 20/08, LEX nr 500231; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 1/09, LEX nr 515412; z dnia 1 września 2009 r., I PK 83/09, LEX nr 550988, czy też z dnia 16 września 2009 r., I UK 102/09, LEX nr 537027). Nie ma natomiast uzasadnienia wniosek o powołanie kolejnego biegłego (biegłych) w sytuacji, gdy złożona już opinia jest niekorzystna dla strony. Zgłaszając taki wniosek, strona winna wykazać błędy, sprzeczności lub inne wady w złożonych do akt sprawy opiniach biegłych, które dyskwalifikują tę opinie, uzasadniając tym samym powołanie dodatkowych opinii (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r., III UK 41/16, OSNP 2018 nr 3, poz. 35), czego skarżący w niniejszej sprawie wykazać nie zdołał. W przypadku stwierdzenia różnych schorzeń przez biegłych różnych specjalności zasadą jest potrzeba sporządzenia przez nich opinii łącznej bądź konieczność powołania biegłego z zakresu medycyny pracy, który dokona całościowej oceny wpływu wszystkich zidentyfikowanych schorzeń oraz stopnia ich nasilenia i wpływu na niezdolność do wykonywania pracy. Jednak zasada ta nie ma bezwzględnego charakteru, gdyż jej zastosowanie uzależnione jest od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy, w szczególności zaś treści i zakresu zgromadzonych w sprawie opinii, "historii" ubezpieczeniowej oraz kwalifikacji ubezpieczonego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2015 r., I UK 430/14, LEX nr 1809930; z dnia 25 kwietnia 2017 r., II UK 192/16, LEX nr 2312023). Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie wymagają bowiem, aby biegli zawsze składali w takich przypadkach jedną wspólną opinię ani zawsze w takiej sytuacji wypowiedział się biegły z zakresu medycyny pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2017 r., I UK 465/16, LEX nr 2428813). Ugruntowany jest również pogląd, że sąd nie jest obowiązany do uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych strony tak długo, aż udowodni ona korzystną dla siebie tezę i pomija je od momentu dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności sprawy (tak w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2012 r., I UK 200/11; z dnia 20 października 1999 r., II UKN 158/99, OSNAPiUS 2001 nr 2, poz. 51; z dnia 19 marca 1997 r., III CKN 211/97, OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 24). Jeżeli w odniesieniu do ustaleń faktycznych wymagających specjalistycznej wiedzy sąd zasięgnął opinii biegłych, to ewentualne powołanie

jeszcze innych biegłych można by uznać za powinność sądu tylko wtedy, gdy pierwotna opinia budzi istotne i nie dające się usunąć wątpliwości, a zainteresowana strona wykazuje nieporadność w zgłaszaniu odpowiednich wniosków dowodowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 1998 r., II UKN 396/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 161; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2020 r., II UK 229/19).

W rozpatrywanej sprawie – jak to zostało szczegółowo przedstawione – Sądy prowadziły bardzo szerokie postępowanie dowodowe, między innymi w oparciu o opinie biegłych oceniających stan zdrowia wnioskodawcy. Sąd nie ma obowiązku dopuszczać kolejnych dowodów aż do uzyskania wniosków satysfakcjonujących stronę.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. niniejszego postanowienia ma podstawę w art. 102 k.p.c.